

Yazar: Yayın Kurulu

Neden bir Alevi Ansiklopedisi?

Özet

Alevi Ansiklopedisi, Aleviliğin tarihsel, kültürel ve inançsal mirasını korumak, doğru bilgi üretimini desteklemek ve gelecek kuşaklara bilimsel, dijital bir platform üzerinden aktarmayı amaçlayan kapsamlı bir girişimdir.

Karanlık bilmeyiz nurumuz vardır,
Gerçeği söyleyen dilimiz vardır...
Düşünce karanlığına ışık saçanlara
aşk olsun...

Aleviler, Balkanlar'dan Anadolu'ya Kafkaslar'dan Mezopotamya'ya uzanan geniş bir coğrafyaya kök salmış, kendilerine yönelmiş tüm tehditlere ve şiddete rağmen yüzlerce yıl boyunca kuşaklar arasında kültürel hafızalarını sözle aktaragelmiş ve yaşadıkları mekanları da kimliklendiren kuvvetli bir kültürel bellek yaratmış etno-dinsel topluluklardır. Alevilik, uygarlıkların beşiği olan bu geniş coğrafyadaki en eski inanç sistemlerinden birisidir ve günümüzde farklı geleneksel sürekliliklerle varlığını korumaktadır.

Ayrıca, çeşitli siyasal ve ekonomik nedenlerden ötürü, yüzyıllardır kök saldıkları coğrafyalarından göç etmek zorunda bırakılan Alevi topluluklar, son yarım asırda özellikle Batı Avrupa ülkelerinde kalabalık nüfuslar oluşturmıştır. Günümüzde Avrupa'da yaşayan Aleviler, Anayasal haklar, resmi tanınma ve örgütlenme konusunda çeşitli haklar elde etseler de özellikle Alevi nüfusunun en yoğun görüldüğü Türkiye'de, halen resmi tanınma ve diğer demokratik hak talepleri görmezden gelinmektedir. Ötesinde, Alevi gerçekliği, başta devlet mekanizmasını elinde bulunduran çevrelerce, belirli dinsel ve politik saiklerle, dönüştürme maksadıyla manipüle edilmek istenmektedir. Bu anlamda Aleviler, geçmişte olduğu gibi günümüzde de bağımsız bir inanç toplumu olarak kabul edilmeme, hak taleplerinin yok sayılması, kırım-katliam ve zorla asimilasyon gibi çok yönlü ayrımcılığa ve şiddete maruz kalmaktadır.

Söz konusu Alevi-karşıtı ayrımcılığın bir diğer belirgin yüzü de Aleviliğe dair üretilmiş/üretilen, devletler ve grup-dışı aktörler gibi öznelerin çeşitli politik beklentileriyle şekillenen epistemik-şiddettir. Bu meyanda, Alevilik ve Aleviler, kendi kavramları, dilleri, gelenekleri, anlam dünyaları, duygu formları ve anlatılarıyla değil, bütünüyle dışarıdan-aktörlerin beklentileri çerçevesinde “tanımlanmış” ve yaşayan-Aleviliğe “yabancı” bilgiler Alevi dünyasına zorla dayatılmıştır/dayatılmaktadır.

Buna karşın, fiziksel, sembolik, epistemik çok yönlü şiddet döngüsüne karşı Alevi gerçekliğini esas alan bilgi üretimi arayışları ise özellikle 1990’lardan itibaren gerek uluslararası akademi dünyasında gerekse sivil toplum çalışmaları kapsamında yürütülen Alevilik Çalışmaları (Alevism Studies) üzerinden (akademik yayınlar ve dergi, gazete, televizyon, radyo, kitap, broşür, rapor vb. gibi enetelektüel üretimlerle) kendi mecrasını kurmaya devam etmektedir.

Alevilik Ansiklopedisi girişiminin, 21. yüzyılın ilk çeyreğini tamamladığımız bugünlerde, kendi kaynaklarından hareketle Alevilik-bilgisinin derlenmesi; var olan yazılı kaynakların sistemlice kategorize edilmesi, incelenmesi ve okura bütünsel, anlaşılabilir biçimde aktarılması; çağın gereklerine uygun teknolojik araçlarla uyumlu bir platformda, bugünden yarına, dünya kamuoyuna erişilebilir kılınması bağlamında büyük ve yakıcı bir ihtiyaç olduğu kanaatindeyiz. Alevilik Ansiklopedisi, Aleviliğin tarihsel varoluşu önündeki her türlü engeli yahut varlığına yönelen tehditleri bertaraf etme konusunda vazgeçilmez katkılar sunacak bir bilgi platformu olacaktır. Alevilik Ansiklopedisi, kendisini, özellikle son 30 yılda ortaya çıkan akademik-entellektüel birikimin somutlaşması, yeni bir evresi ve Aleviliği kendi sesiyle, kavramlarıyla, düşünceleriyle ve hissiyatıyla ifade etme yönünde güçlü bir irade olarak değerlendiriyor.

Bu çerçeveden hareketle, Alevilik-bilgisinin tahrif ve tahribata uğratılmadan yeni kuşaklara, araştırmacılara, bilim insanlarına ulaştırmak amacıyla bir “dijital ansiklopedi” çalışması oluşturmak için yola çıkıyoruz. Bu çalışmayı Alevilik Ansiklopedisi olarak tanımlıyoruz.

Neden Alevi Ansiklopedisi?

Ansiklopediler, kapsam genişliği, yazma biçimi ve işlevleri bakımından sözlüklerden, derleme kitaplardan ve dergi-özel sayılarından önemli farklılıklar taşırlar. Modern dönemde Fransa’da şekillendikleri 18.yy’dan itibaren, ansiklopediler, toplumu

aydınlatmak ve gerçek-bilginin gücüyle donatarak eski iktidarların (ancient regime) boyunduruğundan kurtarmayı hedeflediler. Bu biçimiyle, özünde, devrimci bir çabayı ifade eden ansiklopediler, tarihsel ve güncel bilgiyi, bilimsel yöntemlerle süzgeçten geçirerek insanları hakikatle buluşturmayı amaçlar.

Alevilik, binlerce yıllık derinliğe sahip inanç sistemine, söylem ve ritüel repertuarına, hayli zengin sözlü ve yazılı belleğe, yüzlerce yıldır kuşaklararasıda aktarılagelen sosyal kurumlara, kolektif belleğe ve coğrafi mekanlara sahip bir kültürdür. Ne ki Alevilik tarih boyunca da zorla asimilasyon, kırım-katliam ve kültürel mirasının tahrifatı gibi ciddi tehditlerle yüzleşmiştir. Bu sebeple Alevi kültür mirasının doğru şekilde anlaşılması, korunması ve aktarımı gibi ciddi içsel sorunları ve tartışmaları vardır. Alevilik Ansiklopedisi, bu büyük mirasın korunması, yeni nesillerin doğru ve bilimsel kaynaklardan öğrenmesi için güçlü bir araç olacak, kapsamlı ve çok yönlü bir Alevilik anlayışı sağlayacaktır.

Alevilik, sosyal-siyasal byutları hayli kuvvetli özgün bir kültürel kimliktir aynı zamanda. Ne ki bu boyutu özellikle devletler eliyle tehdit edilmekte, fiziki ve/veya epistemik şiddete maruz kalmaktadır. Alevilik Ansiklopedisi, Alevi topluluğunun kendi kültürel kimliğini kavrama, güçlendirme ve aktarma bağlamında, oluşturulan dezenformasyon ortamıyla mücadele etmesine de yardımcı olacaktır.

Alevi Ansiklopedisi, sadece Türkiye'deki Alevi toplulukların değil, tüm Alevi coğrafyasındaki farklı etnik ve/veya dinsel-geleneksel köklerden gelen Alevi toplumların kültürel birikimini yansıtarak, bütünlüklü bir kimlik anlayışı ortaya koyacaktır. Bu yönüyle, Alevi toplumu kendi çeşitliliği ve kültürel zenginlikleri hakkında bilinçlenerek daha güçlü bir kimlik tutunumu inşa edebilecektir.

Günümüzde Alevilik-bilgisinin artık farklı dünya dillerinde de çeşitlenip hızla yaygınlaştığı gerçeği göz önüne alındığında, Alevilik hakkında mümkün olan en geniş kapsamı sunmayı hedefleyen, bu bağlamda farklı akademik-entelektüel yaklaşımları, yorumları dikkate alan ve bilimsel kriterlerden sapmadan söz konusu bilgi zenginliğini damıtmayı ve derlemeyi hedefleyen yaklaşımla (çağın gerçekliğini gözeterek) ve dijital bir platformun (güncellenmeye açık olacak biçimde) oluşturulmasını ve paylaşılmasını yakıcı bir ihtiyaç olarak görüyoruz.

Özetle, Alevilik-bilgisi üzerindeki hegemonik, kolonyal yaklaşımların yarattığı epistemik-şiddete karşı Alevilik gerçeğini kendi kültürel kodlarından hareketle

çerçevelemeyi, özellikle yeni kuşaklar için temel bir başvuru kaynağı yaratmayı ve Alevi kültür dünyasına dair bilginin, bilimsel perspektifin ışığında ve çağın teknolojilerinden yararlanarak, aktarılmasını ve korunmasını amaçlıyoruz.

Nasıl bir Alevilik Ansiklopedisi?

Bu kapsam ve genişlikte bir ansiklopedi çalışması, ziyadesiyle zor ve uzunca bir zaman yayılacak bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Elbette, tarihsel ve toplumsal sorumluluk bilinci de çalışmadaki yükümüzü artırmaktadır. Zaman, kapasite ve kaynaklar bakımından böylesi bir çalışmanın başarısı, öncelikle güçlü bir kararlılık ve ortak akılla mümkün olacaktır. Bunun için, dünden bugüne konuya emek vermiş tüm akademisyenlerin, yazarların, yeni kuşak araştırmacıların katkısı yaşamsal düzeyde önemli olacaktır.

Bunun için, alanlarında uzman bilim insanları ve araştırmacılardan oluşan “ansiklopedi yayın kurulu”, Alevilik Ansiklopedisinin başarıyla sonuçlanabilmesi için çalışmayı yönetecektir.

Alevi Ansiklopedisi, Alevi kültür dünyasına dair kavramları, kurumları, tarihsel geçmişi, güncel sosyolojik ve antropolojik boyutları; sembolleri, değerleri, duyguları; ve sözlü kültürel mirası konu edinecek oldukça geniş bir yelpazeyi kapsayacaktır. Bu konulardaki maddeler, yine alanlarında uzman yazarlar tarafından kaleme alınacak ve yayın kurulunun incelemesi sonrası yayına girecektir.

Alevi Ansiklopedisi, sosyal bilimsel kriterleri kıstas alacaktır. Dağınık, eklektik, temelsiz argümanlardan arındırılmış, okura bütüncül bir perspektif sunabilen, varolan kültürel çeşitliliği ve yanı sıra Aleviliğe yönelik farklı yaklaşımları, perspektifleri de ele alan objektif bir çerçeve kuracaktır.

Alevi Ansiklopedisi, dijital bir platform olarak yayın hayatına başlayacaktır. Böylelikle, Alevilik Ansiklopedisi her daim güncellenmeye açık olabilecek, zamanla niteliği, kapsamı genişleyen, değişen sosyal gerçekliği yansıtabilen dinamik bir içeriğe sahip olabilecektir.

Alevi Ansiklopedisi, Alevilik hakkında bilgi edinmek isteyen herkesin, özellikle Avrupa diasporasındaki genç kuşakların başvurabileceği çok dilli bir platform olmayı hedeflemektedir. Çalışma ilerledikçe, farklı Avrupa dillerine ansiklopedi maddelerinin çevrilmesi yoluyla daha geniş bir okur kitlesine hitap etmeyi hedeflemektedir.

Alevi Ansiklopedisine, yalnızca alanlarında uzman akademisyenler değil, aynı zamanda Alevi toplumunun ileri gelenleri, entelektüeller ve inanç önderleri de katkı sunacaktır. Böylelikle, Alevi kültür dünyası içerisinde de seslerin ansiklopedi dolayısıyla taşıyageldikleri mirası aktarabilecekleri sağlanmış olacaktır.

Alevilik hakikatine içkin inançların ve ritüellerin çoğulluğunun korunması; Aleviliğin tek tipleştirilmesine karşı inancın tarihsel ve geleneksel damarlarındaki kültürel ve linguistik çeşitliliğin görünürleşmesi ve seslerin duyulur olması; ve Alevilik konusunda oluşmuş yığınsal yazının yaydığı karmaşıklığı daha anlaşılır hale getirme ihtiyacını, bugün, ancak kapsamlı bir ansiklopedik çalışmayla karşılamak mümkün görünüyor. Alevilik Ansiklopedisi, bu ihtiyaca güçlü bir cevap olmak için yola çıkıyor.

Alevi Ansiklopedisi

Kurucu Yayın Kurulu